

Rodokmen

Ročník 1941

Č. 1

Viktor Palivec:

Genealogie a genografie.

Zdá se, že rodopisná praxe u nás dnes předstihla teorii. Je možný dvojitý výklad. Buď nebyla dříve rodopisná věda tak dokonale propracována noeticky a metodicky, že teoretické bádání by bylo jenom rozšiřováním a doplňováním pověděného za služeb jiných vědních disciplín, anebo praxe se ukázala být silnější teorií a nedopustila času k definicím a rozvíjení základů. Nejbolestněji se celá věc dotýká odborné terminologie, lépe řečeno precisování výrazů, definicí a vymezení oblastního zájmu badatelského. Je zajímavé, jak na př. těžce se tápalo v otázce zařazení a roztržení genealogie do vědních skupin. Léta bývala prezentována genealogie jako ryze historická věda, pomocná dějpravě samé, a přece se cítilo jasně, že člověk to je, jenž zůstává výsostným jejím zájmem, člověk ve svém druhovém vývoji řadou generací rodů i plemen, člověk, jehož struktura není ražena jenom filosoficky, ale podléhá fyziologickým zákonům přírodních věd, člověk, jehož genetická složka je prazákladní, neboť jen tak možno dosáhnouti lidské kontinuity upevněním a sdělováním vloh a vlastností a na tom rozvíjení společenských řádů, dějin a myšlenek.

Toto vše postihly vědy přírodní o mnoho silněji než vědy historické, kde genealogie byla poměrně přehlížena, nepochopitelná proč. Vždyť tradice vízící se k jednotlivým rodům i jejich historická souvislost byla ode dávna právě pro historii nadmíru důležitá. Snad vadila tu neprávem obava před velkou popularisací vědy. Zatím onen genetický a fyziologický prvek, na němž genealogie sama je vybudována rozrostl, převýšil tak, že praxe nynější ukázala alespoň částečně jeho neobvyklou cenu.

A byl to koncem minulého století právě O. Lorenz,¹⁾ německý genealog velkého formátu, který správně ocenil tuto velmi charakteristickou funkci genealogie jako nauky o rozplozování rodů v osobitých jevech, po něm přicházejí další badatelé, doplňující definici ve smyslu přesnějších hledisek fyziologických, sociologických i psychologických. (M. Kässbacher, W. Scheidt, J. Graf atd.)

Není tu jistě bez zajímavosti srovnání navzájem několik námátkou vybraných definicí genealogie různých autorů, jako doklad touhy po přesném vyjádření obsahu. Kekule v. Stradonitz²⁾ pojímá genealogii jako nauku o původu, rozplozování a rozšíření rodů, van

Maanen³⁾ jako vědu o rozplozování rodů a jejich příbuzenských vztahů s hledisek fyziologických, psychologických i sociálně-vědeckých. Hagerovi⁴⁾ je genealogie přírodovědou o člověku, jenž je pojímán jako produkt svého rodového původu, Weckenovi⁵⁾ je vědou o vzniku a bytí jednotlivců, o jejich předcích a potomcích i celých rodin, jakož o jejich účasti v rámci lidského pokolení. Isenburg⁶⁾ hledí k výzkumu rodiny i jednotlivců s historického, sociologického a biologického hlediska a konečně Murr⁷⁾ říká, že genealogie je věda o pokrevnosti člověka v jeho rozličných formách, o jeho vývoji, podstatě a působení.

Sám český genealog-historik dr. A. Markus potvrzuje, že rodopis „přihlíží k podstatě člověka a jeho vlastnostem, pokud jsou vytvářeny jeho rodovým původem a přenášejí se na potomstvo“. Tedy poměrně správná a široká definice čisté genealogie. Následovník Lorenzův, E. Devrient,⁸⁾ jakož i jiní badatelé zdůrazňují však zvláště genetickou vztáznost individuí, neboť právě vztáhnuto je, jenž zdá se být velmi typickým pro genealogii. Zůstáváme tak u dvojitého základu, důležitého pro definici; rodového původu s obsahem genetické jednotky, rodiče, a vzájemného vztahu mezi týmiž jedinci ve smyslu čistě pokrevném nebo alespoň příbuzenském. Zde asi jest definice genealogie na správném místě a v jádře lze souhlasit, eliminujeme-li starší, s poučkou Markusovou, vysvětlující genealogii jako nauku o posloupnosti jednotlivců a o vztazích, jež z této posloupnosti vyplývají po stránce biologické i právní.⁹⁾

Protože v době tvorby této definice u nás byla genealogie překládána do češtiny slovem rodopis, ač myslilo se na obsah a náplň celé vědy genealogické a zřídka kdy byly cesty a směry hledány dál, promyšlen její bohatý obsah, ujasňovány důsledky a cíle, bylo možno se spokojit až dotud s výrazným označením rodopis, skrývající v sobě identitu genealogie. Zatím však, jak výše pověděno, mnohé jiné vědy, nanejvýše přírodní, vybíraly z rodopisu právě u vlastních rodopisců opomíjenou stránku genetickou, k níž nebývalou měrou přispěla i velmi důležitá a obsahově bohatá nauka plemenná, vyvěrající z etnologie a antropologie a sledující rodopis jako pomocnou vědu k vytváření pravd velkých celků. Přispěla i praktická stránka upotřebená v jiných oborech a tak rozpadl se rodopis dotud jenom vnějšně zachovávaný celistvost na dva hlavní oddíly společného základu: rodopis historický a rodopis biologický.

Současně docházíme k tomu poznání, že nedostá-

čuje již plně a výhradně terminologie, že hledají se názvy jiné, lépe vystihující obsah vědy v tom, či onom směru. V podstatě byl ovšem A. Markus blízek pravdy, rozděloval-li schematicky rodopis po definici na rodopis popisný, který „vztahy mezi lidskými jedinci, jež vyplývají z jejich rodového původu na jednotlivých případech prostě vyzkoumává a vylučuje“, t. j. po stránce historicko-popisné jako základu veškerého genealogického poznání a rodopis odvozující, jenž „z množství jednotlivých popsaných případů snaží se odvodit pravidla veškerého genealogického dění“. V tomto schématu ovšem, nikoli dosti přesně byla vyjádřena stránka druhá, odvozující, která v tomto případě příliš schematicky zevšeobecňuje. Také požadavky na ni kladené jsou daleko větší než u pouhého rodopisu popisného, jímž dnes se obírá vlastně valná většina laiků, podivuhodně chápajících krásu a cenu této vědy.

Svého času jsem velmi uvítal překvapivě prostý a přece tak výstižný a přiléhavý název moravského rodopisce dr. Ign. Horníčka *genografie*,¹⁰⁾ pro onu část genealogie popisné, která tvoří základ pro všechno další badání a dění vyššího stupně. *Genografie* Horníčkovi značí jakýsi konečný cíl, totiž rodinné historie, to, co němečtí badatelé zovou die Familiengeschichte, k níž pomocné vědy historické jsou je-

jími pomocnými vědami. Rozumím-li dobře a doplňuji-li, byla by *genografie* vlastním rodopisem, rodopisem popisným, deskriptivně-statistickým, jako základ pro celou vědu genealogickou, ale byla by i sama sobě účelem a nižším cílem, prakticky využitým kdekoliv v občanském životě a nejvíce pak v konečném cíli práce rodopisce-laika v kronikářství. *Genografie* by pak značila (proti Horníčkovi poněkud odchylně) vyhledávání rodinných a rodových dat, třídění, topograficko-historickou práci ve vztahu k rodu a rodině, sestavení vývodů, rozrodů a rodokmenů až k soustavnému uspořádání všeho v rodinnou nebo rodovou kroniku, kde většina dnešních laiků zůstává. Dotud by práce byla společná jim i badatelům. Zde by však končila průprava a badatel by mohl jíti dále, ke genealogii vlastní, rodozpytu, odvozujícímu se z *genografie* jako základu, buď ve směru historickém, nebo biologickém. Užitek by vyplýval pro ten, či onen směr, jímž se badatel dal. Historická genealogie rozvíjí genografickou složku dál ve smyslu svém vlastním, stává se skutečnou pomocnou vědou historickou. Genealogie biologická pracuje v různých druzích rodokmenů (Sipp-schaftstafeln), v druhových krevních skupinách, dědičnosti, nadání i patologii rodu, konstitucionalismu, plemenné nauce, eugenice atd. Tedy asi podle schématu:

GENEALOGIE v širším smyslu

RODOVĚDA

(Familienkunde,
Sippenkunde)

I. stupeň:

Genografie

RODOPIS

popisná, základ pro genealogii, ale i samoúčelná (rodokmen, vývod) praktické využití nejvíce v kronikářství (Familiengeschichte), ale i v občanském životě.

II. stupeň:

Genealogie¹¹⁾ v užším smyslu

RODOZPYT

odvozující z *genografie* jako základu ve směru:

- a) historickém (Familiengeschichtsforschung)
- b) biologickém (die naturwissenschaftliche Familienskunde)

Směr pro:

- ad a) historii, filosofii dějin, sociologii, právo, národopis, pedagogiku, biografii, vlastivědu (Heimatkunde), atd.
- ad b) biologii, genetiku, psychiatrii, eugeniku, antropologii, etnologii, statistiku atd.

Nemalou poříz tu působí správná volba českých výrazů. Ale to je již bolest známá na př. z národopisu (etnografie), přírodopisu a j. Tvar národopis, jak na př. je používán nikoli dosti přesně pro etnologii, těžko se ujímá, právě tak přírodopis, ač na př. zase tvar jazykozpyt je docela běžný. Hlavním smyslem je vědět, co chceme, jak rozlišujeme svou práci a kam cílí. Proto zde užíváme pro bližší a přesnější označení toho, o čem právě mluvíme, srovnávacích německých termínů, v Říši velmi užívaných a osvěd-

čených. Nám nezbude, nechceme-li užití těchto několika možných českých, než najít výrazy nové.

V pojetí genealogickém vyššího stupně je ovšem věcí jak historiků tak biologů, jak metodicky uzpůsobí příslušný směr a jakých výsledků hodljají z něho dosáhnouti. Proseminářem, řekli bychom, je tu *genografie*, na jejíž dnes už poměrně solidních základech dá se velmi mnoho vykonat. Zdá se však, že zásadní rozdíl mezi oběma směry bude asi ten, že historická genealogie bude si všimati spíše minulosti, kdežto bio-

logická zaměří z přítomnosti do budoucnosti. Alespoň všechny náznaky tomu nasvědčují. Jako potvrzení cituji tu slova prof. dr. Brožka, pronesená před více jak deseti lety:¹²⁾ „Hledí-li rodopisné studie spíše do minulosti a hodnotí pak především kulturní tradici předky založenou, odnášejí se proti tomu rozboru rodové a rodokmenové ve smyslu biologie a sociologie spíše do budoucna, odhadující podle složek, které jsou obsaženy v konstitucích jednotlivých členů jistého příbuzenského kruhu a dále podle zákonů o dědičnosti a zákonů sociologických vznik nejen nových vlohových konstitucí, nových individualit, nýbrž i na těchto závisajících nových směrů tradičních.“

Organický rozvoj vědy a doba tomu jistě dává za pravdu.

Vlastimil Holejšovský:

Seznam osob přijatých pod ochranu úřadu královského prokurátora v letech 1661—1681.

Úřad královského prokurátora koření v římské instituci advokátů fiscí, objevující se za císaře Hadriána (117—138), jenž je pověřil zastupováním fisku před soudem. U nás vyskytuje se královský prokurátor po prvé za krále Václava IV. roku 1416. Znamenitější činnost však vyvíjí teprve po válkách husitských. K rozáhlé organizaci jeho úřadu a k přesnému vymezení jeho působnosti dochází až za energické vlády králů z rodu Habsburského ve století XVI. Mezi jeho četné funkce patřila též ochrana svobodníků proti všelikému utiskování a zkracování, jich zastupování v právních rozepřích, péče o jejich statky, jevící se v řádné evidenci těchto statků zvláštními pozemkovými knihami a znemožňující, aby svobodnický statek byl zcizen bez vědomí panovníkova resp. jeho úřadů, a konečně soudní pravomoc nad svobodníky a nad držiteli statků svobodnických vůbec, ať šlo o řízení sporné či nesporné, věcné či osobní.

Tato ochrana svobodníků temení v zásadě z práva lenního, z povinnosti seniora poskytnouti vasalovi zastoupení a z jeho oprávnění, vyplývajících z lenní výsosti, zejména z jeho práva vindikovati léna napadlá neb odňatá. Povstalyť svobodnické statky většinou z původních statků manských a z toho důvodu, pokud nebyly alodifikovány, nesměly býti vkládány do desk zemských jako statky zpupné, dědičné, nýbrž byly pro ně zřízeny v 2. polovici XVII. století zvláštní desky svobodnické (libri libertinorum).

Stalo se při „napravení pohořelých desk zemských“ po požáru, vypuknuvším na hradě pražském dne 2. června 1541, že někteří svobodníci, zvláště ti, kteří honosíce se vladyckým či rytířským erbem pokládali se za zemany, dali své statky zapsati do „register communitatis, kde sobě sami kladou“, do nichž však mohli tehdy sami sobě klásti jen držitelé statků zpupných. Byli to zejména: Matěj a Jan bratří z Holejšova, Ji-

¹⁾ Lehrbuch d. ges. wiss. Genealogie, Berlin, 1898, 6.

²⁾ Über die Bedeutung der Heraldik, Sphragistik und Genealogie und ihre Beziehungen zu anderen Wissenschaften und Künsten. Herold XXV, 1894, 140.

³⁾ Wetenschappelijke Genealogie, Rijswijk 1901.

⁴⁾ Herold XXXIX, 1911, 367.

⁵⁾ Über einige Grundbegriffe in der Genealogie. Familgesch. Blätter, XV, 1917, 39.

⁶⁾ Einführung in die Familienkunde, Leipzig, 1934, 10/11.

⁷⁾ Sippenkunde, Jena, 1936, 12.

⁸⁾ Familienforschung, Leipzig, 1919, 22.

⁹⁾ Dr. A. Markus: Rodopis, jeho úkoly a cíle. Čas. rod. spol. č. I. 1929, Týž: Příručka rodového kronikáře. Praha, 1938.

¹⁰⁾ Dr. J. Horníček: Kniha o rodopisu. Vyškov, 1939.

¹¹⁾ Výraz genealogie je již zaveden jako společný název pro embryologii a fyziologii.

¹²⁾ Dr. A. Brožek: Individualita a rodokmen, Čas. rod. spol. č. I. 1929.

řík a Václav Holejšovští ze Slavětína a v Holejšově, Jan Jeník z Bratřic v Mezilesí, Vaněk a Jan z Bratřic v Bukové, Jiřík a Pavel bratří Černíkové ze Solšic, Václav Mazaný z Dolních Hrachovic, Jiřík Mazaný ze Slavětína, Petr Červ z Božetína, Matouš Horvočovský z Třebotova a jiní. Jedním z úkolů královského prokurátora bylo tyto případy vyšetřovati a po řádném vyšetření zavésti dřívější právní stav. Proto sledujeme v první knize svobodnické u jmenovaných držitelů poznámky: „Dělá se zeman a jest zatím pravým svobodníkem“, „Praví se býti osobami stavu rytířského, jsou svobodníci tkalci. O to se s nimi hádati nebudu, než to pravím, že drží svobodství“, „Dělá se stavu rytířského, za tou příčinou berní neodvozuje, ježto jeho otec byl dědinníkem, jakž zápis svědčí“ a pod.

V téže knize svobodnické zapisována jsou na prvních stranách, všude tam, kde zbývalo čisté místo, „jména jistých osob, kteréžto pod ochranu král. úřadu JMC. prokurátorství přijaté jsou“. Zápisy počínají dnem 3. září 1661 a končí dnem 4. prosince 1681. Jsou vedeny chronologicky, přes to však se mnohdy stane, že mezi pozdější zápisy vsunuf jest zápis staršího data, na nějž se patrně dříve zapomnělo. Seznam je důležitým pramenem historickým i rodopisným. Ukazuje, jakou měrou přibývalo svobodníků, z jakých vrstev se rekrutovali, za jakých kautel bývali pod ochranu královského prokurátora přijímáni a pod. Pro mnohé svobodnické rody, jichž potomci dosud žijí, jsou tyto zápisy vlastně rodnými listy, neboť dosvědčují, kdy se rod stal svobodnickým. Nutno ovšem zdůrazniti, že ne všechny tyto zápisy jsou povahy konstitutivní. Mnohé jsou pouze úředním osvědčením skutečnosti již stávající. Tyto okolnosti vysvitnou ostatně jasně ze zápisů samých, jež tuto uvádíme v doslovném přepisu:

3. Sept. A. 1661 jest přijat pod správu J. M. C. úřadu královského prokurátorství Matěj Nerad vedle průvodů složených, na svobodu otce jeho se vztahujících.¹⁾

9. Sept. 1661 jest přijat pod správu ouřadu JMC. královského prokurátorství Jan Michalů podle vejhostu²⁾ Její Mil. paní Kapferštejna při fasciculu listů zhostných se nacházejících.

17. Sept. Ao. 1661 jest tolikéž přijat pod správu téhož úřadu Mates Roháček³⁾ z Pelřimova (Pelhřimova), člověk sobě svobodný.

11. Octob. A. 1661 jest přijat zase Jakub Kolář, dvořák⁴⁾ ze vsi Pravonína, podle vejhostův pana Vilma Kekule z Stradonic a paní Anny Voršily Kekulové, rozené Haugvičky z Biskupic, manželův,⁵⁾ při fasciculu vejhostův se nacházejících.

13. Octob. 1661 jest zase přijat Říha Svoboda, Kryštofa Pokorného syn vlastní, v Květuši⁶⁾ rodilý, řemesla tkalcovského, člověk sobě svobodný.

16. Octob. téhož léta jest přijat Tomáš Čihák podle vejhostu při fasciculu se nacházejícího.⁷⁾

A. 1662 21. Martij jest přijat pod správu ouřadu tohoto Jan Štych jinak Veselej, kovář, s manželkou svou Alžbětou a dětmi, a jest jemu na to pod pečeti a podpisem JMC. rady a král. pana prokurátora recognitií vydáno; průvody, na svobodu jich se vztahující, jsou při fasciculu vejhostův.

(Tento zápis byl později přeškrtnut.)

A. 1663 16. Nov. jsou připojeni k přijatému léta 1636 pod správu ouřadu J. M. C. královského prokurátora sub fol. E 3 Tomášovi, vlastnímu synu Bartoloměje Dudy, tyto osoby, totiž Kateřina, manželka, Lidmila, Dorota a Kateřina, dcery téhož Tomáše Dudy, a to podle vejhostu paní Benedové, při fasciculu se nacházejícího.⁸⁾

Léta Páně 1673 2. Feb. jest přijat za svobodníka Jan

Vejkořec podle vejhostu pana Multzera, jemu na svobodu daného a k ouřadu složeného.

Léta Páně 1673 9. Febr. jest přijat za svobodníka Tomáš Kříž podle vejhostu purkmistra a rady města Stříbra, k ouřadu složeného.

Léta Páně 1673 27. Majj jest přijat za svobodníka Jiřík Klouzal podle vejhostu JM. pánův z Talmberka na Prčici,⁹⁾ pod datum 26. 9b. 1672 daného, se všemi dětmi řádně zplozenými.

L. P. 1664 17. Januarij jest přijat za svobodníka pod správu ouřadu JMC. královského prokurátora Jakub Šlapák ze Křtěnovic a to podle vejhostu pana Václava Špulříze z Jiter¹⁰⁾ při fasciculu vejhostův se nacházejícího.

L. P. 1664 16. Majj jest přijat za svobodníka pod správu tohoto královského ouřadu Pučinskéj s manželkou a synem svým Janem podle vejhostu urozeného pána pana Františka Vilma z Talmberka, jehož datum na Vlašim 24. Dez. 1663, JMCé. podle vysvědčení urozených pánův pánův Martina z Paradis a Petra Vilma z Řičan pod datum 29. 8 bris téhož 1663. léta, při fasciculu vejhostův se nacházejících.¹¹⁾

L. P. 1664 23. 8 bris jest přijat pod správu a ochranu ouřadu královského prokurátora za svobodníka Jan Frank Růžička, řemesla řeznického, ze vsi Jeníkova, s manželkou svou Salomenou a s dětmi, jmenovitě Václavem a Zuzanou, a to podle vejhostu (titul) pana Jana Šebestiána svobodného pána z Hallweylu a na Čechticích, pod datum 23. Maj A. 1652 jemu Janovi Frankovi daného a při fasciculu vejhostův se nacházejícího.¹²⁾

Anno 1664 4. Nov. jsou přijati pod správu a ochranu tohoto ouřadu a mezi svobodníky do těchto rejster zapísání jmenovitě Jan, Voldřich, Tomáš a Václav, bratři vlastní Bavorové, jakožto lidé sobě svobodní.¹³⁾

Pokračování.

Václav Polák:

Naše příjmení.

Příjmení byla dlouho mimo obecný zájem filologů. Teprve v poslední době se také jejich pozornost soustředila i na ně, zejména v cizině, kde se odedávna mnohem více zabývali výkladem vlastních jmen osobních nebo místních. Ohlasem tohoto obecného zájmu jest i zájem některých našich filologů, přestože speciálně se jimi nezabýval dosud nikdo u nás. Zato zájem nejširší veřejnosti často se projevuje o výklad osobních jmen, zvláště pak příjmení. Rostoucí zájem o rodopis a úředně nařízené zjišťování předků přispěly k tomu jistě měrou nemalou.

Příjmení českého obyvatelstva jsou jednak původu cizího (Šmilauer, Gebauer, Weingart, Zeyer, Szathmary atd.), jednak původu domácího a ta jsou nejčastější (Horák, Vodák, Karlík, Čech, Březina atd.). Stanovití vznik a původ příjmení jest často velice snadné, poněvadž jde obyčejně o slova, která se v jazyce objevují i jako slova obecná, apelativa: Kuchař, Sedlák, Sochor, Turek, Čech, Němec, Ziskal, Šháněl a pod. Někdy však i filolog s nejširším aparátem historickým a srovnávacím bývá v koncích a jest nucen se uchýlovat k hypotézám. Takových málo jasných anebo vůbec neprůzračných příjmení je na štěstí velice málo.

Směrnice, jakými se tvořila příjmení, jsou v celé Evropě obdobné. Proti čes. Mlynář, Mynář, Minář, Minařík máme i něm. Müller s dialektickými i grafickými obměnami Miller, Möller a fr. Meunier. Čes. Vrána má paraleru ve fr. Corneille. Něm. Hofbauer, Hofmann připomíná opět české příjmení Dvořák. Tak bychom mohli uvésti sta a sta dokladů. Z psaní českého příjmení Mlynář, Mynář, Minář vidíme, že příjmení podléhá změnám pravopisným a dialektickým (z původ. Gazda máme také Kazda), což můžeme pozorovati i na jménech cizího původu: Hofmann, Hofman, Šmilauer, Schmilauer, Sieffer, Seiffert, Seifert. Proto pro výklad příjmení jest často třeba znáti jeho nejstarší formu, abychom mohli vyložití jeho vznik, případně i historii rodu, odkud přišel a kdy. Z německých jazykových prostředků nevyložíme něm. příjmení Jahnke, ale snadno ze slovanských, dozvíme-li se, že rod tohoto jména se přistěhoval z oblasti osídlené kdysi Slovany. Jahnke vzniklo z osob. jména nebo příjmení Janek. Podobně vyložíme Pahnke z Pánek; Pahlke, Pawelke z Pavel; Mitzlaff z Mečislav. Někdy i v zdánlivě něm. jménu se ukrývá tvar český: Seemann se někdy vykládá z čes. Zeman. Někdy často lidé sami mění svévolně formu svého příjmení, zejména, když se k němu váží asociace ne zrovna příjemné. Nedivme se proto panu Neřádovi, že zažádal o změnu jména na Nerad. Bez znalosti tohoto faktu by však filolog byl sveden na

scestí při výkladu jeho jména. Často i omyl zápisu v matrice má za následek neorganickou změnu jména.

Z toho je tedy patrné, jak otázka původu příjmení bývá někdy komplikována a že tu je třeba při jejich výkladu často veliké opatrnosti.

Dnešní dvoujmennost jest zjev, který je rozšířen po celém kulturním světě a sahá svými kořeny u nás hluboko do středověku. U nás pak byl uzákoněn zvláštním patentem r. 1786, od kdy každý vedle jména křestního musí mít i jméno rodové, příjmení a to u dětí manželských po otci, u nemanželských po matce. Před tím, ve středověku, měl každý jen jméno jediné, a to jméno křestní. Teprve později ve středověku objevil se zvyk dávat i několik jmen křestních.

Počatná vrstva šlechty skládající se z prostých zemánů i bohatých pánů se nazývala (u nás zhruba od dob Václava I.) podle svého sídla nebo podle svého majetku, a tím bylo jméno osoby přesněji určováno, což bylo nutné zejména pro listiny právního obsahu, na př. Jan z Choltic, Jan z Roupova, Martin z Klecan, Jakub z Vřesovic a pod. V rodinách panských se objevovala móda nazývat se podle známých forem jména jejich majetku (ze Šternberka, z Rožmberka). Tato jména se z počátku týkala jenom osoby a měnila se podle majetku. Teprve v pozdější době se ustalovala a přecházela s otce na syna a na potomstvo, i když původní majetek už v rukou rodu nebyl. Tak se vyvinul rod pánů z Rožmberka, přestože už r. 1305 přenesli svoje sídlo na Krumlov. Vedle jmen takových se vyskytují přezdívky, zejména u drobnější šlechty (Krabice, Očko, Flaška). Srov. níže.

U lidí prostých a poddaných, ale i u měšťanů bližší určení osoby se dělo nejrozmanitějšími prostředky, z nichž se vyvinula dnešní naše příjmení. Tak r. 1470 čteme zápis v městských knihách malostránských: Jakub bratranec panie Anny vdovy po Tuomovy z Malé strany zuostalé věno zapisuje panně Ofce dceři Václava ze Stelhelčevsi, schovanici Klímy formana ze Starého města, nastávající manželce své na domu panie Anny tetý své ležícím proti kostelu svatého Mikuláše. Zde jednotlivé osoby jsou určeny podle příbuzenských vztahů.

Ve středověku byla však i jiná prakse. Osoby stejného jména křestního se rozlišovaly obyčejně nějakým přídomkem, vzatým z nejrozmanitějšího prostředí, obyčejně podle majetku nebo podle povolání a zaměstnání. Na Starém městě v Praze má r. 1422 dům Václav od černé hvězdy (dům měl totiž černou hvězdu jako domovní znamení), r. 1426 se tentýž majitel nazývá *Venceslaus a nigra stella*. Před ním měl tentýž dům r. 1416 Johannes de Pieska, alias *de nigra stella*. Jiný majitel téhož domu r. 1389 se jmenuje *Nicolaus dictus Nigra stella*. Z toho je patrné, že tato příjmení nebyla tehdy nic konstantního a že se mohla měnit podle majetku. Zajímavý jest případ novoměstského majitele domu „u hvězd“. R. 1419 se mluví o domu *Venceslai a stellis*. Tento Václav jest totožný s Vaň-

kem z r. 1426, neboť jméno Vaněk je domácká obměna jména Václav. R. 1429 se objevuje tentýž dům v zápise jako majetek *Wankonis Hwiedzdarz braseatoris ar. 1439 Wankonis Hwiedzdarz*. Na tomto příkladě vidíme zcela jasně, jak vzniklo příjmení *Hvěz dář*. Podobně podle bydliště vznikla příjmení: *Pošta*, *Počta* (kdo bydlí v domě, kde je pošta). Stejně vyložíme příjmení jako *Chaloupka*, *Láznička*, *Škola* a pod.

Obdobným způsobem můžeme zjišťovati krok za krokem, jak vznikalo příjmení *Švec*. V zápise z r. 1431 *Jacob† sutoris a Sstika* v latinském textu nebylo cítěno ještě jako příjmení, poněvadž se překládá (lat. *sutor* — čes. *švec*). Šlo jen o rozlišení pomocí zaměstnání. Mluví-li se však o tomto domě r. 1434 jako o majetku *olim Jacobi Sswecz masstalarii*, je zde jméno *Švec* míněno již jako příjmení, poněvadž by se jinak přeložilo, jako tomu bylo v zápise z r. 1431. Tímto způsobem byly označovány také jednotlivé osoby ve středověkých městech.

Podobné tendence se uplatňovaly i na vsích, kde se rozlišení dělo, jak se říká, „po doškách“ v tom případě, přiženil-li se muž do hospodářství. Při tom je rovněž nasnadě, že se na vsi mohly uplatnit spíše než kde jinde názvy podle polohy (v městech to bylo však také možné), na př.: *Podhajský*, *Hájek*, *Potůček*, *Potocký* a pod. Toto rozlišení se však děje podnes, vyskytují-li se ve vsi dvě osoby téhož jména. Má-li na př. jeden Hron hospodářství na hrázi, říká se mu Hron „hrázeckej“ proti Hronu „vodovému“, mařícímu hospodářství u řeky (Mnětice u Pardubic). V téže vesnici jsou ještě dva Daškové, z nichž jeden, který se do vsi přistěhoval ze Sobětuch u Chrudimě, dostal přídomek „Sobětuch“. Stejně původní příslušnost rozhodla o vzniku příjmení *Čech*, *Srb*, *Němec*, *Příbram*, *Kolín*, *Pražák*.

Mezi obvyklé staré určení osob patří i určení po otci: *Janů*, *Janků*, *Havlů*, *Mikovec*. Po matce nebo po ženě se jmenuje *Mařák*, *Barbora*, *Barborka*.

Příjmeními se často stala i jména křestní, obyčejně ve formě domácké. Cítovali jsme už výše dům *Venceslai a stellis*, který byl tožný s majetkem *Vanconis a stellis*, t. j. *Vaněk*. Podobně ke jménu *Václav* patří: *Václavík*, *Václavek*, *Vach*, *Váša*, *Vašek*, *Váňa*, *Vaněk*, *Vníček*, *Vaněček* a pod.

Starší se také rádi bavili a posmívali. Zbytky těchto často hrubých žertů vidíme i v našich příjmeních. Jistě *Jan Slon* ze *Seslavec* nebyl hrdý na svůj přídomek jako *Jan Široký* z *Mirovic*. Tyto přezdívky se uplatnily nejen u jmen šlechty, nýbrž také i jinde (ve městech, ve vsích a pod.) ještě větší měrou. Při vzniku těchto příjmení z přezdívek se zdůrazňovaly vlastnosti tělesné nebo duševní: *Černý*, *Červený*, *Dlouhý*, *Krátký*, *Vysoký*, *Hlavatý*, *Holý*, *Zubatý*, *Bezucha*, *Bezoušek*, *Beznoska*, *Bezpapec*, *Kučera*, *Kudrnáč*, *Hrdý*, *Hrdina*, *Pokorný*, *Pokora*. Metaforického rázu jsou *Beran*, *Baba*, *Páv*,

Pávek, ačkoliv tu je možný výklad, že jsou to jména vzata podle domovního znamení nebo podle erbu, jde-li o šlechtice. Návyky připomínají příjmení jako Louda, Štourač, Klofáč. Docela posměšného rázu jsou: Jehlička, Soudek, Bačkora, Kuchynka, Zástěra. Jména jako Neděle, Pátek, Sobota, Sobotka mohla vzniknouti z přezdívků, ale mohla také označovat člověka podle dne jeho narození podobně jako něm. Freitag, Sonntag. I zajímavá větná příjmení jako Skočdopole, Osolsobě nejsou nějakou českou zvláštností, máme-li na mysli na př. něm. Taugenichts, Bleibtreu, franc. Taillefer atd.

Na vznik a utváření celé řady českých příjmení měl u nás vliv latinisující směr české renaissance. Z té doby jsou příjmení jako Hubacius, Hulicius místo Hubáček, Hulík. Někdy se příjmení v té době překládala přímo do latiny. Pistor, Pistorius se podpisoval ten, kdo se jmenoval Pekař.

Rudolf Holinka:

Nekrologická data z kláštera sv. Anny v Praze s poč. XVIII. století.

Mezi prameny genealogické patří i nekrologia klášterů. Dnes vydáváme takový pramen z někdejšího kláštera dominikánek u sv. Anny v Praze (Miscell. Clem.). Jsou to dva listy, popsané ve dvou sloupcích, s vynechaným místem pro dodatky. Záznam tento je psán na počátku XVIII. století jednou rukou (poslední údaj úmrtí k r. 1701), která dodatečně připsala ještě některé údaje (od let 1703—1705). Je zřejmo, že tomtoto „poznámenání“ zemřelých sester a dobrodinců kláštera sloužily za předlohu starší nekrologické záznamy klášterní; na př. k 30. září 1511 připomíná se nějaký pan Petr, který dal dva ornáty, jehož jméno však nedovedl náš písař ze své předlohy již přečíst a udělal místo toho dvě ležaté čárky. Bližším zkoumáním se ukazuje, že zde běží nejméně o dvě chronologické vrstvy. Vůbec všechny údaje na počátku měsíce, u nichž není zapsán rok úmrtí, zdají se býti staršího původu a byly čerpány ze starších záznamů, neuvádějících často rok smrti a spokojující se pouze s dnem a měsícem anniversaria. Tím, jakož i svým obsahem má toto nekrologium značnou cenu historickou i genealogickou. Mezi dobrodinci kláštera spatřujeme četné rodiny šlechtické (jejichž dcery se s oblibou uchýlovaly do kláštera u sv. Anny) i některé pražské rodiny měšťské. Poznámek k jednotlivým jménům, po př. odkazů na literaturu zde neuvádíme, stane se tak v práci, která tento a podobný materiál genealogický zpracuje v celku. Jména osobní transkribujeme věrně podle originálu, ostatek pravopisem moderním.

Na grafiku některých příjmení v XVII. a XVIII. stol. mělo vliv i něm. úřadování vrchnostenských úřadů. Tehdy se příjmení často překládala do němčiny jako před tím do latiny. Někdy se prostě prepisovala německým pravopisem a vzdalovala se tak od českého systému pravopisného, že vypadají dnes velice bizarně. Dnes bychom na první pohled stěží hledali ve jméně Quoika českého Chvojku nebo v Seemano-vi čes. Zemana.

Tím jsme naznačili nejobyklejší kategorie ve tvoření českých příjmení. Ve zvláštních člancích pak postupně probereme podrobněji jednotlivé skupiny zvláště, po případě podrobíme hlubšímu zkoumání některý typus.

I česká příjmení vyprávějí o minulosti jako každé jiné slovo, ale tato minulost jest tím zajímavější, že nám více otvírá přístup do duše a nazírání českého člověka.

Poznámenání v Pánu zemřelých sester v klášteře svatě Anny a téhož kláštera dobrodincův.

Januarij.

22. Sestra Barbora
24. Sestra Kateržyna Wendelykowa
25. Paní Kateržyna Weysova 1663
6. Sestra Magdalena Miesyczkowna 1671
5. Sestra Salomena Kherbowa 1689
10. Pan suffragan Dlohowsky 1701
10. Paní Anna Františka z Bielau letha 1690
17. Pan hrabě Pavel z Marczynu (násled. dvě data připsána pozdější rukou)
27. Paní Poxelina Hawatowa (?)
14. Sestra Anna Bernardyna Witowa.

Februarij.

4. Pan Michael Krulich, pekař, daroval stříbrný kříž.
5. Pan Ondržeg Hassik.
10. Pan Danyel Alexius, dal oltář
22. Sestra Magdalena Muszkowa
12. Sestra Weronyka Schmukerowa 1668
18. Sestra Petronylla Czukrowna 1682
3. V(elebná) p(anna) Domityla Wenczelyczka, suppe vora 1695
23. Sestra Zuzanna Steimeyerin 1700
20. Panna Lydusska Swatkowska 16.. (nedopsáno) (násled. dva přípisky dodatečně pozdější rukou)
21. Hr. Rudolf Marczyn
2. Pan Krystoff Sybert.

Martij.

1. Pan hr. Heržman Czernin
2. Paní Anna Snorawska
12. Pan Kasspar Blansky 1607
23. Sestra Ottylye Plzenska 1555.
30. Sestra Maryana Migeronova 1634
30. V. p. matka Anna Lypenska, převora v Brně 1593

21. Sestra Anysska Hradeczka 1658
10. J. M. p. Lydmila hrabinka z Rozražowa vdova, (následuje škrtnuté rozená) Krofftowna 1698
2. Sestra Worssyla Nygronowa 1684
11. Sestra Terezye Hysrlowna 1695.
18. Paní Wernyrowa 1701 (násled. tři údaje pozdější rukou)
5. P. Frantisek z Brysku
12. P. Jakub Minetti
1. P. Anna Luczye hr. z Sternberku, purgr(aběnka) (in marg. v 2. sloupci ještě tyto údaje) 1664. Paní Anna Bleileblowa
27. januarij 1659. Paní Poxexina Hawatowa 1650. (celý záznam přeškrtnán počínaje januarij) Regina Anna Kralowna 1649. Pan Alexander Bleilebl N. B. 23. Paní Kateržyna Barbora z Lysau, rozená Korženska 1696 (násled. údaj psán pozdější rukou)
27. Sestra Marya Augustýna z Löwenf(elsu)? (Löwenfeldu?).

Aprilis.

5. Pan Woldrzych z Ržyczan
5. V. p. pater Wogtjeh, spovědník pannen u S. Anny
23. Pan Frantisek Techba a paní Anna jeho manželka, též dvě dcery jejich
28. Sestra Alžbieta Rozndorffowa
28. V. P. matka Kateřina Przychowska, převora 1660
15. Sestra Lydmila Braumka 1664
12. Pan Viktoryn Sybert 1688
4. (opravena z 3. druhou rukou) Paní z Charrachu vdova 1701 (násled. údaj pozdější rukou)
11. P. Waczlaw Žakawecz.

Maii.

9. Paní Alžbieta Dlohoveska 1614
10. Sestra Lydmila Radlyczka
24. V. p. matka Anastazyia převora 1617
10. Sestra Dominyka Widersspergařka 1667
17. Sestra Poxexina — 1679
10. Sestra Barbora Dubenska 1692
15. V. p. matka Maximilyana Chanowska, převora 1700
28. Její Excell. paní p. Lydmila Eva Františka hraběnka z Kolowrat, nejvyšší landhoffmistrová 1695.

Junii.

1. Paní Kateržina Jarossowa dala kotel sv. Linhartu
3. Pan Tomass Plzensky
6. V. p. matka Lydmila Lebmonowa, převora
24. Paní Herculowa pana Alberta
28. Sestra Helena Ruderova 1669
22. Sestra Jozeffa z Millesimo 1680
24. J. M. pan p. Zykmunt Hysrle, děkan v Kutny horze 1681 (násled. čtyři údaje psány pozdější rukou.)
19. Sestra Hyacyntha Prokssowa 1703
21. Paní Bietuska Sybertowa 1703
22. Sestra Anysska Sybertovna 1073 Paní Anna z Laun 1705 (asi k témuž dni)

Julii.

24. Pan Albrecht Jaross
13. Sestra Kordule
10. Sestra Sybilla 1667

15. Sestra Johanna Kunstatowa 1692
4. Paní Eva Constantja hrabinka Marczynowa, rozená Wratislawka 1700 (násled. údaj pozdější rukou)
15. Sestra Anna Columba Nostjczka

Augusti.

1. Panna Anna Jarossowa
13. Sestra Barbora
28. Pan Eljass Jaross
18. Sestra Helena Traurhortowa
9. Paní Krystyna Kortosowa 1664, každý měsíc 1 mše
4. Pan Arnesst Račzyn 1691 (násled. údaj pozdější rukou)
2. Marye Anna Sstemberkowna převo(ra)

Septembris.

5. Pan Jiržy Matydes
14. Sestra Anna Psstrosowa 1565
10. Sestra Weronika — — — 1630
20. Panna Salomena Plaska 1602
25. Pan Jakub Ho(r)čzyzky — 1622
29. Sestra Helena novicya
30. Pan Petr — — 1511 dal dva ornáty
4. Sestra Augustyna Marczynka 1689
4. P. Adolff Wratislaw hr. z Sstemberku purgrabě

Octobris.

1. Pan Joannes od Třích kozlů z Malé Strany dal kazatelnu a kalich
12. Sestra Worssyla Kalychowa
19. Pan Adam Drubesska dal 100 kop
16. Sestra Anysska Peldržymska 1669
21. Sestra Josefa Bernegrowa 1673
28. V. p. matka Kateržyna Schyslin převora 1680
27. Paní Dorota Wachlowa (?) 1687

Novembris.

3. Sestra Anna konverška
8. Paní Magdalena Koczowa
9. Pan Seweryn Kuttner dal oltář
11. V. p. matka Klara, převora 1557
15. Paní Lydmila Herkulowa 1653
29. Pan Heržman Krystoff Rosworm 1605
11. Sestra Markyta Terranowa a sestra Anna Nowotna 1651
16. V. p. Teresya Kortosowna převora v Brně 1673
28. Sestra Maximilyana Wratislawka, letha 1686
7. Sestra Laurentja Kapaunka 1699
11. V. p. pateř Ržehorž Lausing, zpovědník pannenský 1688

Decembris.

8. V. p. matka Kateržyna Lypenska, převora 1605
13. Sestra Kateržyna Prazska 1590
14. Anna císařovna, Matyasse císaře manželka 1618
18. Pan Erhard Biskoff 1607, dal veliký oltář dělat
18. Sestra Frantisska Strachowska 1665
30. Matka Kordule Zarobowa 1673
21. V. p. matka Žoffige Mladotka, převora 1674
30. Pan hrabě Ferdynand Hersan
26. V. p. Antonina Račzynka supřevora 1697.

Soupis rodokmenů městských rodů poděbradských.

Známý vlastivědný pracovník, zakladatel a budovatel poděbradského musea, lékárník Jan Hellich († 30. IX. 1931), zabýval se vedle historie a archeologie též genealogií. Výsledkem těchto studií jest na 250 rodokmenů, z nichž mnohý čítá až 300 potomků, z čehož patrně, jak jest to důkladná a důležitá práce pro rodopis. Rodokmeny jsou chovány dnes v podě-

bradském museu. Přinášíme soupis těchto rodokmenů, který pořídil p. vrch. inspektor Borůvka, tajemník musea; správa musea je ochotna jednotlivcům na jejich žádost proti náhradě výloh zaslati opis, nebo fotografii určitého rodokmenu.

Seznam rodokmenů sestavených J. Hellichem.

Adolf, Alexius, Ambelang, Anderle, Aschenbreuer, Aybl, Azgerer.

Baborovský (původně Bavorovský), Balcar, Barchovský, Barovec, Barta, Bělina, Báva Hermstatský, Beck von, Bělina, Benešovský, Beran, Berenreiter, Bergman, Berounský, Biskup, Bláha, Blahna, Blažek (Blažej, Blažík), Blovský, Borovička, Bouček, Bouda, Böhm, Böser, Brajndl (Braytl, Breytl, Preindel, Prajndle), Břežanský, Briccius, Brixi, Brosche (Brož), Brouček, Brunc, Brückner, Budil, Burian, Buřič, Bydžovský.

Cepek, Cinek, Cipuš (Cibuš), Ctibor (Stibor).

Čapek, Čapek Jan, Čapek - rod v Poděbradech, Čerkauer (Szerkauer), Černý (Černý II.), Černý (Nymburk), Čížek, Čermák, Cervenka, Čurda.

David, De Giorgi, Dejl, Delavos, De Nova (Denova, Dena, Denna), Dittrich z Heldenschildu, Dittrich - vrchní, Dlabač, Dokoupil, Dolanský, Doležal, Dostál, Doubrava, Drož, Dvorský.

Eckl, Ehrlich, Engliš.

Faltýn Kundrát, Fanta, Fejfar (Pfeifer), Fiala, Fiedler, Fischer, Fleissner, Fontana de Buzata, Franěk, Frey, Fric (Fryc), Frič, Fridrich, Frys (Fries), Fuchs, Füktilc.

z Gillerů, Giorgi - vz De Giorgi, Gottlas, Grabensteiner, Grišů, Gronus (Kronus), Grüner z Grünenfeldu, Gurtner.

Haamau, Hájek, Halama, Halbhuber, Halíř, Halma, Harant, Hartig, Havlík, Herčík, Hess, Hever (Höfer), Hirsch (Hyrš, Hyršal, Hyršel), Hladík, Hlaváč, Hlavsa, Hlízovský, Hnojek, Hofman, Holakovský, Holomoucký, Hoffeldt, Höfer (Hever), Horák, Horký, Hořejší, Hrázský (Netřebice), Hrázský - poštovní, Hrdlička, Hron, Hrubý, Hruša, Hruška, Hubáček, Hudec, Hulík, Hurm, Huttary, Hužera.

Chaloupecký, Charvát, Chládek, Chotounský, Chrpa, Chvalovský.

Ipoldt, Indický (Judický), Indrásek (Judrásek).

Jahoda, Jakš, Jambor, Janač, Janata - hodinář, Janda, Jandera, Janovský - mlynář, Jehe (Jäh, Jé), Jelen, Jelínek, Jeřábek, Jetel, Judický (Indický), Judrásek (Indrásek), Jugl.

Kaalmuntzer, Kadovský, Kalčic, Kaletus, Kalík, Kamberský, Karlík, Kaufman, Kavan, Kavát (Kabát) z Wissensteina, Keller (Köller), Kellner, Kerhart, Kilian, Klein - syndik, Kleiner (Kleyner), Klofec, Knebl, Knobloch, Kný, Konvalina, Kopecký, Kopidlanský z Kopidlna (Matys z Koppenbach), Kosař, Kosteletčí ze Sladova, Kovanský, Král, Kratochvíle, Krebs, Kreissel (Kreysel, Kraisl, Graisel), Kreml, Krodli, Kronus (Gronus), Kroupa, Kroužek, Krtička, Kruml, Kryka, Kryšle, Kryšpín, Křeček, Křepela, Křivoklátský, Kříž, Kuba, Kubka, Kučera, Kudláček, Kuchynka, Kulich, Kundrát, Kunštát, Kutushorský, Kviz.

Labský, Landsman, Laštovka, Lehfeld (Lemfeld), Leubner, Linda, Liska, Litomyšský, Lokšan, Lorant, Lis, Loudil, Louský, Ludikar, Lukavec, Lužický.

Mácha, Machůrka, Marek, Mareš, Marle, Mašín, Mašina, Matouš, Matys z Koppenbach (Kopidlanský z Kopidlna), Mayer, Melichárek, Menšík, Mergans, Michálek, Miksch, Mikšovský, Miseroni v. Lissoni, Mitvalský, Modestýn, Mojžíš, Mollinari, Moravec, Mrvík, Mšenský, Müller.

Nedolil, Němeček, Nerad, Neuman, Nezavdal, Nievald, Noháček, Nosek, Novák, Novokolínský, Novopatský, Novotný - 3 linie hlavní, Nytrle (Nitrle, Nidrlle).

Obereigner, Olešanský (Volešanský), Olišer, Olt, Ortali.

Palička, Palliardi, Paroubek, Pauz, Pečenka, Pek - z Krince, Pek (Pekl, Peck, Bek, Beck, Bäk, Bök, Böck, Pekáček), Pekařovský (Pekař), Pelstrich, Peřina, Peták, Pfeifer (Fejfar), Piroutek, Plaček, Plodr, Plž, Pohl, Pochmon, Pokorný, Polivius, Popper, Postřechovský, Potměšil, Poul, Poupá, Procházka - sládek, Procházka - helveti, Procházka - různí, Procházka Skušimský.

Racman, Rafius (Refigius), Rambousek, Reiman, Reinfeld, Revald (Rej-

vald, Reivald), Rieger - zámečníci, Rímer (Riml), Rittig (Rittich), Robovský, Rovný, Rössler, Ruch - hodináři, Rupert, Roudný, Růžicka, Ryba.

Řehák.

Sagasser, Samet, Saska, Scotty, Scharf von Scharfenfels, Schay, ze Scheure - šlechtic, Scheppel (Schöppel), Schnirch, Schöller (Šeller), Schwarz, Sekera, Sekovský, Sepp, Siegel (Francouz), Sichrovský, Sim (Sym), Sina - baron, Slavík, Slavík ze Slavíkova, Slezák, Slouk, Smetana, Smlsal, Smrkovský, Sodoma, Sokol, Sokolský, Sokolář, Solnický, Sombota (Szombatti), Souček, Spálenský, Steinbeck, Stibor, Stolla, Strobach, Strouhal, Štřebestovský, Suchánkové - vesnický rod, Suchánkové - na Poděbradsku, Sum, Suttnergraf, Svoboda, Svobodník.

Šault, Šebor (Šebera, Šejbera), Šenhart, Šimák, Šimon, Šlechta (ze Všeherd?), Šmíd, Šnirch (Schnirch), Špoutil, Špulák, Štekl, Štika (Stika, Styka), Štípek, Šulc, Šuman.

Tardy, Tatenický z Tatenic, Tavík, Tayerle, Tejníl, Těšovský z Tröstenberku, Tichý, Tomek, Trauschke, Třešnák, Třeštíř, Tůma, Turek, Turský z Tuří - rytíř.

Ulrich, Urban, Urbánek, Urbanides.

Vacata, Váلكo, Váňa, Vejtruba, Vejvoda, Velínský, Veselý, Vittich, Vlček, Vobořil, Vocilka (Vocelka), Vodička, Volkman, Volešanský, Vorel, Vorlický, Vorlíček, Vošmrda, Vrbenský, Vrtátko, Vrtěšický, Všeťecka, Vyhnal.

Wach, Wich, Winter, Wolfram, Wydra.

Zadina, Zahradecký ze Zahrádek - rytíř, Zahradník, Zajíc, Zauberth, Zelenka, Zelinger - kat, Zenger.

Žák, Žalud, Žehunský.

Opsal: Borůvka, t. č. tajemník musea

Osoby a jména z farních matrik tochovických 1771—1850

Príspevků k poznání jihobrdského obyvatelstva část prvá

Přehledy matričního obsahu po stránce jmenné i datové jsou důležitými s hlediska rodopisného i obecně vlastivědného. Seznáváme jimi naráz a bez valnějších obtíží strukturu obyvatelstva co do rodové nomenklatury (příjmení, jejich tvary a odvozeniny), rozložení rodů a čeledí i celých příbuzenstev po jednotlivých osadách, soustředování jich v některých a odplývání z jiných topografických míst a bodů, početnost rodů a čeledí a jich přibývání nebo úbytek, vzájemné prolínání a mísení, příchod nových a směry jich kroužení kolem lokality, v níž ten který rod se nejzáje nazpět objevuje a je dokumentárně zjišťován. V přehledech se obráží rozvoj nebo úpadek rodů a rodin, množství jedinců mužských i ženských, mohutnění nebo filiační (rozrodové) ochabování, z přehledů možno zjistiti případně i základní statistická data o celku obyvatelstva nebo jeho části natolik, abychom ze všech a podobných jevů speciálních odvozovali obecné závěry a tvořili si povšechně platný úsudek, nutný pro posouzení života a jeho koloběhu v určité vymezené oblasti, pozorovali a zjišťovali důvody, proč se tak děje a kterým směrem se nesl, případně nese sociální, hospodářský a i politický proud z minulosti do epochy přítomné.

Rodopisec nalézá v přehledech utříděný badatelský materiál, umožňující okamžitou přesnou orientaci, lhostejno, jedná-li se o pozorování a zachycení filiačního procesu od nejzazších zjistitelných termínů toho kterého zvoleného a pozorovaného rodu jako takového, nebo o sestavování vývodů a příbuzenských tabulek. Letopočty, uváděné v přehledech s postačitelnou stručností, podložené však v opak toho přesným čtením a orientací v originálu (jež mohou býti nad to rozvedeny do potřebných podrobností prostým nahlédnutím do původní předlohy) umožňují pronikati tím snázeji nazad do dob dálnějších a dálnějších s jistotou a spolehlivostí, jež nemá obdoby a příkladnosti, čím obtížnější je správná orientace v originále, zhusta málo čitelném.

Přehledy urychlují vlastní badatelskou práci zjevo-
váním letopočtů, které by bylo mnohdy nutno pracně shledávati z těžko čitelných rukopisů za vynaložení značné energie a vytrvalosti, činí vlastní badání jistějším a spolehlivějším a kontrolují výsledky při častějším objevu stejně znějících jmen rodových i volacích (křestních). Ve mnoha případech napomáhají přehledy co nejvydatněji také ku překonání mrtvého bodu, této svízelné obtíže všeho rodopisného badání.

Také kulturní historik užije s výhodou matričních přehledů jmenných a datových. Objevuje jimi nade vši pochybnost přesně výskyt určitých, pro ten který obor a badatelský směr důležitých jmen a letopočtů, nalázaných v souběžných pramenech písemných nebo

výtvarných, kontroluje jimi chronologicky i tvarově obsah pobočných pramenů badatelských ať listin nebo pouhých nápisů či jiných projevů lidské činnosti, a informuje se jimi bezpečně a s největší myslitelnou rychlostí o době existence toho kterého jedince nebo zkoumané společnosti.

Jest tedy přehled, jak v dalším textu následuje, svrchovaně důležitým a významným, ježto poskytuje okamžitý, přesný, do všech nejdůležitějších podrobností jdoucí a důsledně směřodatný podklad pro nové samostatné, byť i odštěpující se badání.

a) *vlastivědné* (lokálně-folkloristické, národopisné): pomocí něho lze snadno zjistiti starousedlické rody a rodiny povšechně v celém obv. farnosti a spec. v jednotlivých osadách, jak se rodiny o.ry představují v dobové hloubce od počátků matričními doklady podchycené minulosti až po datum časového uzávěru samotné studie, a rozlišiti je bez valnějších obtíží od rodů a rodin došlých později; za jeho pomoci lze okamžitě zjišťovati rody typicky venkovské (selské) i městské (měšťanské), pozorovati šíření jich různými směry a zjišťovati filiační (rozrodové) kroužení jich kolem ústředního historického pracentra (výskytové pralokality) v různých dobách i v různých časových úsecích, celonárodními zjevy a událostmi ovlivněných a dotčených, a spojovati nepřímou s pohybem tím i přibývání a mohutnění, resp. ubývání nebo zánik mravu, obyčeje a zvyku i jich nositelů, neméně jako i dobřati se jimi s poměrnou přesností přibližně časově hloubky těchže s příchodem toho kterého rodu z končin cizích, odlehlých, jich vzájemné mísení, proměny atd.;

b) *genealogické* (rodopisné) povšechně, případně geno- a demografické v nastíněných podrobnostech speciálně: za pomoci přehledů lze bez větších obtíží sestavovati selské i městské rodokmeny a rozrody i vývody na určité osoby (pokud vlastní obsah matriční to rozpětím a obsažností dovoluje); lze sledovati i shledati aspoň nejhrubší statistiku historickou uvnitř jednotlivých pozoruhodnějších rodů i společenských vrstev, a pozorovati přibývání nebo úbytek porodnosti, a to zase buď povšechně nebo ohraničeně uvnitř krevního příbuzenstva, příchod a odplývání rodů a rodin a jich místní výměnu, rodovou i příbuzenskou souvislost a pod.;

c) *sociologické*, jež úzce souvisí s předchozím, shledávajíc na podkladě nižších (drobnějších) událostí uvnitř rodů a rodin doklady a podrobnosti pro výklad událostí a jevů širších, obecnějších, celé společnosti lidské (veřejná mravnost, genetické vysílení, případně vymizení rodů a rodin, jich strukturální deformace fyzická i duševní následkem změněných nebo zašlých životních podmínek a okolností) a shromažďujíc si doklady a odkazy pro obecné jevy a zákonitosti z dokladů a jevů nižších a podřízenějších; ježto ve větších časových úsecích možno na lidskou společnost bez rozpaků aplikovati řadu sociologických jevů z říše živočišné, ba i rostlinné, poskytuje přehled za použití ostatního pozorování též směřodatný materiál i pro socialibitu lidské společnosti (schopnost soudržnosti rodů a rodin na určitém vymezeném okruhu a místě a jich množení a šíření za da-

ných podmínek životních), pro repartici, t. j. dosahování vyššího stupně společenského, pro frekvenci rodin a rodů, o níž již svrchu zmínka, pro dominanci (převažování) jednotlivých rodových svazků a jedinců i jich příslušníků ať mužských nebo ženských, pro abundanci, t. j. počet rodin v rámci rodového výskytu atp.;

d) konečně — mimo jiné další — poskytuje přehled dostatečný podklad i pro samostatné odštěpené badání filologické (jazykozpytné): snůška rodových jmen a příjmení, ostatně přesně doložená a zjištěná na podkladě dokumentárně zapsaného materiálu, dokládá vývoj jazykový, ve mnoha případech velmi pozoruhodný, ježto jinak následkem rozptýlení jmen a jich případného vymizení těžko postižitelný a sledovatelný; přehled přináší směrnice a doklady o proměně cizojazyčných jmen na jména počestěná, kodifikuje jich ustálení a přibližnou dobu vzniku a naznačuje i zajímavé odchylky, nehledě ani k tomu, že nade vši pochybnost přesně zjišťuje i pralokální nomenklaturu rodovou a lidskou vůbec, od jiných regionů (oblastí) zcela odlišnou a svéráznou, pro daný studovaný případ typicky jihohrdskou.

Přehledů použije s výhodou i onomatolog (badatel po vzniku a proměně lidských jmen a příjmení) a ani toponomastika (nauka o jménech místních) nevyjde naprázdno, ježto nalezne shromážděná jména z určité vymezené oblasti, mnohdy krásných zapomenutých nebo pošpatněných tvarů, které jinde těžko lze shledati.

Jak ze stručného nástinu vidno, mají soustavné, spolehlivé a látku vyčerpávající přehledy matričního obsahu význam široký a dalekosáhlý. Předním požadavkem na jich uspořádání je volba určité vymezené oblasti, dané obvodem farní (duchovní) správy, a důsledné zpracování materiálu jednotnou ustálenou formou, jež by co do přehlednosti a jednoduchosti dovolila za použití původní předlohy čerpat i naprostému nezavěšenosti pro vlastní úvahy a studie co nejvydatněji.

Pokud se týče dobového rozsahu, mají přehledy obsáhnouti epochu od doby vzniku vlastních matrik až po určitý okamžik, nejlépe do konce kalendářního r. 1850, kterýžto rok představuje současně též veliký sociální a politický zlom a proměnu v celé veřejnosti: zrušením posledních zbytků poddanství roku 1848 nastává ve starousedlosti rodů a rodin tak čilá proměna a takové místní přeskupování rodů a čeledi, že po roce 1850 (neméně jako i následkem změny správních, soudních a politických okrsků zavedením okresů a okresních soudů a hejtmanství) nemůže býti řeči o starousedlictví nebo původnosti té které rodiny v místě, leda by se přihlíželo k epoše tomuto létu předcházející.

Rovněž postupné zpracování veškerých archivních matrik (v tomto případě rozumějí se pod pojmem archivních matrik všechny tři druhy matrik — křestní, oddací i úmrtní — od doby jich vzniku v éře protireformační, případně později, až po rok 1850) má směřovati k výzkumu určité vymezené geografické oblasti — v autorově plánu zahrnuto je pro postupný výzkum a publikaci ideálně míněné, ostatně ve mnoha směrech homogenní a stejnorodé jižní Podbrdsko a střední Povolaví, vše ve vytýčeném trojúhelníku Třemšín v Brdech — Orlik — ústí říčky Kocáby do Vltavy u Štěchovic a zpět ku Třemšínu:

Přítomná studie o jmenném a datovém materiálu archivních matrik tochoveckých z let 1771—1850 jest vstupní kapitolou k velkému podniku, jíž v budoucnu budou snad následovati soustavné výzkumy a objevy další.

Archivní matriky z let 1771—1850 řím. katolického farního úřadu v Tochovicích na soudním okrese březnickém (politický úřad Blatná v Čechách) nejsou matrikami základními (kmenovými), nýbrž odštěpnými (dílčími), ježto vznikly až po tereziánské matriční reformě. Farnost tochovecká byla totiž odevzdy až asi do třetiny minulého století nedílnou součástí velké, prostorově obsáhlé farnosti bubovické (Bubovice, soud. okres Březnice), jejíž správce byl současně též povždy správcem farního kostela sv. Martina v Tochovicích. Do obvodu farnosti bubovické spadalo městečko Březnice s celým březnickým panstvím, dále obvod fary tochovecké, kryjící se zhruba s obvodem panství tochoveckého, Starosedlský Hrádek, původně statek jezuitský a pak majetek c. k. studijního fondu, a konečně některé vesnice z panství sousedních (Chrást z panství drahenického, obě Poříčí z panství rožmitálského a Hudčice zčásti rovněž drahenické).

Až do 8. ledna 1771 byly záznamy o křtech, oddavkách a úmrtích z obvodu fary tochovecké vedeny v Bubovicích a zapisovány pomíšeně se záznamy z ostatní části bubovické farnosti — od toho data počínaje zapisovány však již separátně do zvláštních samostatných matrik, které potom po definitivním obsazení tochovecké fary osobou samostatného faráře přeneseny tamže. Dlužno tedy zápisy z let předcházejících hledati ve starých matrikách bubovických — ty pak se dnes nacházejí v archivu děkanského úřadu v Březnici, byvše tam přeneseny se zřízením březnické fary roku 1786.*)

Archivní matriky tochovecké všech tří druhů z let 1771—1850 představovány jsou celkem sedmi samostatnými, různě rozměrnými a různě vypravenými svazky podle následujícího chronologického a obsahového přehledu:

- svazek 1. matrika křestní (zprvu pro všechny obce, pak jen pro Tochovice-venkov): 8. ledna 1771 — 27. února 1839;
- svazek 2. matrika oddací (jako předchozí): 13. ledna 1772 — 16. února 1840;
- svazek 3. matrika úmrtní (jako předchozí): 6. ledna 1773 — 23. února 1839;
- svazek 4. matrika úmrtní (jen pro Tochovice samotné): 16. února 1817 — 17. února 1839;
- svazek 5. matrika křestní (jen pro Tochovice bez okolí): 4. září 1820 — 14. února 1839;
- svazek 6. matrika křestní (obecně pro všechny přífařené obce): 7. března 1839 — 18. srpna 1877;
- svazek 7. matrika oddací (jako předchozí): 13. května 1839 — 22. listopadu 1881.

Jednotlivé svazky mají různou úpravu: od obvyklé formy matrik z dob tereziánských počínaje a dnešní úpravou konče. Do roku 1784 zapisováno do matrik chronologicky tak jak události za sebou skutečně následova-

*) Samostatné matriky tochovecké začínají vlastně dne 3. ledna 1759 a jsou obsaženy v 6. svazku křestních matrik bubovických (dnes březnických), kterýžto svazek jest deponován v archivu děkanského úřadu v Březnici. Svazek 6. chová jednak zápisy o křtech dětí počínaje uvedeným datem, pak zápisy kopulační, počínaje datem 1. července 1759, a konečně úmrtní, které začínají 10. ledna téhož roku. Proč nebyl tento svazek při dělení správního obvodu fary bubovické a tochovecké odevzdán do Tochovic (ač tam bezpečně patří), nelze dnes pro nedostatek zpráv zjišťovati.

ly; od tohoto roku seskupovány pro každou obec zvlášť, aby s definitivním osamostatněním fary asi od let třicátých minulého století zapisovalo se opět bez ohledu na soustředování zápisů podle míst a obcí.

Jmenný a datový obsah a přehled archivních matrik tochoveckých z let svrchu uvedených, jak dále následuje, upraven je nyní tak, že pořízeny přehledy pro každý druh matrik zvlášť. Všechna vyskytující se jména seřazena ovšem abecedně — za každým jmenným heslem následuje výčet míst a topografických lokalit, v nichž anebo z nichž se ta která událost (křest, oddávky nebo úmrtí) stala, a to přísně chronologicky (tak jak lokality v matrikách za sebou skutečně následují). Kromě toho přičiněn pro informaci a nejběžnější statistický přehled i celkový údaj o počtu jedinců mužských a ženských.

Za titulem každé lokality následuje vlastní přehled jmen křesťanů s příslušným letopočtem: v přehledu matrik křesťanů značí uváděný letopočet rok narození, u oddacích rok sňatku a u úmrtích rok skonu. V hranatých závorkách upozorněno místy též na rodinný poměr právní (dítě se narodilo z lože nemanželského) nebo na okolnosti vlastního porodu (dvojčata, trojčata), případně na nedostatek zápisu (křestní jméno v matrice neuvedeno), v oddacích pak kopulován vdovec nebo vdova, na což vše třeba ovšem při vlastním genealogickém badání dáti bedlivý pozor. Pro usnadnění hledání odděleny kromě toho do zvláštního odstavce osoby mužské a do jiného osoby ženské.

V přehledech uvádějí se všechna (i dvojitá, trojitá ba u šlechtických osob i víceronásobná) jména křesťanů, v originálech rukopisné předlohy se vyskytující. Naproti

tomu skutečná praktická jména volací vytištěna **polotučně**, doplňková jména pak písmem obyčejným. Dostí často se stává, že v matrikách zapsána i dvojitá jména rodová (příjmení), na př. „Červenka jinak Krška“ (případně s latinskou doložkou „vel“, „alias“ nebo „recte“) — v každém takovém případě vsunuto do přehledu za každé příslušné jmenné heslo upozornění: „Srv. případně též heslo...“. Badatel musí si pak při podrobnějším výzkumu povšimnouti obou jmen, ježto začasť lze jen těžko rozeznati, které z obou je pravým jménem rodovým a které pouhou přezdívkou po gruntě, chalupě nebo osobních a jiných vlastnostech rodičů nebo příbuzenstva.

Poznamenati sluší ještě, že v přehledech je obsažen veškeren jmenný a datový materiál, ničeho neopomíjejíc a nic nevynechávajíc, jaký v matrikách skutečně nalezen — není-li tedy hledané jméno či letopočet v přehledech obsažen, nelze je nalézt ani v původní matrice a veškeré dodatečné hledání je zbytečné a marné. Kromě toho ukončeny přehledy datem 31. prosince 1850 (u matrik úmrtí pak výjimečně datem 17. února 1839), byť svazky pokračovaly v některých případech i za tato data. Letopočty mladší nežli 1850 (resp. 1839) sluší tedy hledati přímo v původních matrikách.

Resultuje tudíž z archivních matrik tochoveckých z let 1771—1850 tento

jmenný obsah a přehled jehož přední a nejpodstatnější částí jsou

I.			
Matriky křesťanů			
A			
Adamec			
Starosedlský Hrádek: 1 m. Václav (1830).			
Arnošt			
Starosedlský Hrádek: 1 m. a 5 ž. Jan Nepomucký (1840); Anna (1839), Josefa (1841), Marie (1843), Anna Kateřina (1844), Kateřina (1847).			
B			
Balík			
Chrást: 1 m. a 1 ž. Jan (1779); Kateřina (1812 [nemanžel.]).			
Tochovice: 1 m. František Václav (1840).			
Bambas			
Starosedlský Hrádek: 1 m. a 1 ž. Matěj (1818 [nemanžel.]); Josefa (1810).			
Bašovský			
Hořejany: 1 ž. Josefa (1803).			
Batavec			
Starosedlský Hrádek: 5 m. a 3 ž. František (1811), Antonín (1813), Jan Nepomucký (1818), Jo-			
	sef (1820), Matěj (1822); Marie (1809), Anna (1815), Anna (1848).		
	Batka		
	Horčápsko: 6 m. a 10 ž. Peř (1776), Matěj (1788), Martin (1790), Matěj (1794); Ignác (1794), Tomáš (1812); Anna (1775), Anna (1792), Magdalena (1797), Barbora (1799), Josefa (1802), Anna (1804), Marie Anna (1806), Anna (1809), Josefa (1814), Kateřina (1816).		
	Tochovice: 3 m. a 5 ž. František (1813), František Xaverský (1817), Josef (1849 [nemanžel.]); Anna Josefa (1820), Anna (1822), Josefa (1824), Marie (1825 [nemanžel.]), Anna (1829 [nemanžel.]).		
	Hořejany: 2 m. a 1 ž. Jan (1813), Josef (1827); Josefa (1819).		
	Starosedlský Hrádek: 1 m. František Xaverský (1817).		
	Beck		
	Tochovice: 1 m. Vincenc (1813).		
	Bělka		
	Chrást: 8 m. a 5 ž. František (1797), Martin (1798), Vojtěch (1804), Josef (1807), Jan Křtitel (1815), Jan (1825), František Serafinský (1834) Josef (1846 [nemanžel.]); Josefa (1773), Kateřina (1809), Barbora (1812), Marie (1823), Anna (1825).		
	Tochovice: 1 m. Josef (1800).		
	Bena		
	Kamenná: 2 m. a 1 ž. Josef (1784), Václav (1784); Josefa (1782).		
	Benda		
	Stará Voda: 2 m. a 3 ž. František (1839), Josef (1843); Marie (1834), Kateřina (1836), Terezie (1845).		
	Beneš		
	Stará Voda: 1 ž. Marie (1848).		
	Beran		
	Hořejany: 1 ž. Barbora (1826).		
	Bergmann		
	Zalužany (s. o. Mirovice): 1 ž. Anna (1839 [nemanžel.]).		
	Bierhanzl		
	Chrást: 1 m. a 1 ž. Jakub Václav (1780); Anna (1785).		
	Horčápsko: 1 m. Václav (1827 [nemanžel.]).		
	Starosedlský Hrádek: 1 m. Josef (1834 [nemanžel.]).		
	Tochovice: 1 ž. Barbora (1850).		
	Bláha		
	Chrást: 3 m. a 1 ž. Václav (1789), František (1792), Josef (1797); Josefa (1796).		
	Tochovice: 1 ž. Josefa (1803).		
	Hořejany: 1 ž. Anna (1805).		

Blovský

Starosedlský Hrádek: 2 m. a 2 ž. **Jan** Nepomucký (1833), **František** de Paula (1838); **Anna** (1836), **Marie** (1840).

Bludský

Starosedlský Hrádek: 8 m. a 6 ž. **František** (1773), **Josef** (1776), **Václav** (1780), **Václav** (1781), **Jan** (1809), **František** (1845), **Alois** (1848), **Vincenc** (1850); **Anna** (1777), **Anna** (1801), **Marie** Anna (1806), **Marie** (1817), **Marie** (1843), **Marie** Eufrosina (1847).

Brejcha

Tochovice: 1 ž. **Mariána** (1794).

Brych

Starosedlský Hrádek: 1 m. **František** (1733).
Lisovice: 1 ž. **Marie** (1850).

Břicháček

Stará Voda: 1 ž. **Mariána** (1803).

Bulan

Srv. případně též heslo **Wolf**
Tochovice: 2 m. a 3 ž. **Josef** (1810), **Jan** (1813); **Josefa** (1803), **Kateřina** (1807), **Marie** (1826 [nemanžel.]).
Lisovice: 2 ž. **Barbora** (1840), **Marie** (1842).

Burian

Starosedlský Hrádek: 1 ž. **Kateřina** (1790).
Tochovice: 2 ž. **Marie** (1819), **Kateřina** (1821).

Burghart

Tochovice: 1 m. **Vincenc** (1807).

Buř

Lisovice: 1 ž. **Marie** (1814).

C

Cevona

Horčápsko: 2 m. a 3 ž. **František** (1825), **František** (1828); **Josefa** (1832), **Anna** (1847), **Antonie** (1850).
Tochovice: 2 m. a 5 ž. **Antonín** Václav (1844), **Josef** (1848); **Marie** (1838), **Anna** (1841), **Anna** (1849), **Josefa** (1850), **Barbora** Josefa (1850).

Cibulka

Tochovice: 2 m. a 2 ž. **Jan** (1777 [z dvojčat]), **Josef** (1777 [z dvoj-

čat]); **Anna Marie** (1774), **Barbora** (1779).

Horčápsko: 1 m. a 3 ž. **Josef** (1809); **Marie** (1810), **Anna** (1811), **Marie** (1818).

Cihla

Lisovice: 9 m. a 5 ž. **Vojtěch** (1774), **Martin** (1776), **Jakub** (1779), **Jan** (1782), **Matěj** (1805), **Matěj** (1806), **Josef** (1812), **Martin** (1814), **Jan** (1823); **Barbora** (1808), **Anna** (1811), **Kateřina** (1815), **Marie** (1818), **Josefa** (1821).

Cikán

Tochovice: 1 m. **Josef** (1824).
Horčápsko: 3 m. a 4 ž. **Josef** (1832), **Jan** (1842), **František** (1845); **Marie** (1830), **Anna** (1834), **Kateřina** (1836), **Marie** (1839).

Cvrk

Srv. případně též heslo **Kořán**
Chrást: 22 m. a 35 ž. **Matouš** (1771), **Jakub** (1773), **Jakub** (1775), **Martin** (1778), **Martin** (1779), **Václav** (1782), **Jakub** (1783), **Jan** (1787 [z dvojčat]), **Martin** (1787 [z dvojčat]), **Jan** (1787), **Jan** (1792), **Ignác** (1792), **František** (1798), **Tomáš** (1807), **František** (1814), **Josef** (1817), **František** (1825), **Matěj** (1828), **Josef** (1834), **Matěj** (1841), **Jan** Nepomucký (1843), **Josef** (1845); **Josefa** (1773), **Kateřina** (1774), **Anna** (1777), **Josefa** (1777), **Kateřina** (1777), **Magdalena** (1780), **Anna** (1780), **Kateřina** (1783), **Marie** (1785), **Anna** (1785), **Kateřina** (1787), **Marie** (1789), **Alžběta** (1790), **Josefa** (1794), **Marie** (1797), **Kateřina** (1800 [z dvojčat]), **Barbora** (1800 [z dvojčat]), **Kateřina** (1800), **Kateřina** (1802), **Barbora** (1805), **Anna** (1815), **Josefa** (1817 [nemanžel.]), **Marie** (1818), **Josefa** (1822), **Anna** (1822), **Marie** (1823 [nemanžel.]), **Marie** (1824), **Františka** (1826), **Barbora** (1828), **Josefa** (1830), **Marie** (1830 [nemanžel.]), **Terezie** (1832), **Marie** (1834), **Marie** (1835), **Rosalie** (1839).

Lisovice: 8 m. a 5 ž. **Vavřinec** (1780), **Jan** Nepomucký (1800), **Josef** (1823), **Jan** (1823), **Jan** (1825), **František** Xaverský (1828), **Vojtěch** (1831), **Václav** (1836); **Kateřina** (1775), **Magdalena** (1778), **Anna** (1781), **Marie** (1834), **Barbora** (1839).

Č

Čadek

Starosedlský Hrádek: 8 m. a 4 ž. **Josef** (1818), **František** (1825), **Václav** (1830 [z dvojčat]), **Antonín** (1840), **Václav** Antonín Ignác (1842), **Josef** (1844), **Josef** (1847), **Ignác** (1847); **Anna** (1819), **Marie** (1823), **Františka** Římská (1827), **Rosalie** (1830 [z dvojčat]).

Černivský

Chrást: 10 m. a 6 ž. **Josef** (1816), **Martin** (1817), **František** (1819), **Martin** (1821), **Václav** (1823), **Martin** (1830), **Jan** Křtitel (1832), **Josef** (1842), **Matěj** (1843), **Josef** (1847); **Marie** (1827), **Anna** (1829), **Josefa** (1834), **Barbora** (1838), **Anna** (1844), **Marie** (1849).

Černoch

Srv. případně též heslo **Rapuda**
Starosedlský Hrádek: 2 m. a 9 ž. **František** (1780), **Jan** (1794); **Kateřina** (1784 [jinak Rapudová]), **Marie** Anna (1786), **Anna** (1791), **Eleonora** (1792), **Anna Marie** (1794), **Barbora** (1796), **Josefa** (1798), **Josefa** (1798), **Františka** (1803).
Tochovice: 1 m. **Josef** (1786 [nemanžel.]).

Černý

Tochovice: 3 m. a 7 ž. **Jan** Křtitel (1821), **František** Serafinský (1824), **František** (1835); **Rosalie** (1775), **Kateřina** Františka (1776), **Anna** (1782), **Anna** (1819), **Marie** (1826), **Barbora** (1828), **Marie** (1831).
Chrást: 1 m. **Martin** (1778).
Starosedlský Hrádek: 1 m. **Jan** František (1846).

Červásek

Tochovice: 11 m. a 11 ž. **Jan** (1782), **František** (1784), **Matěj** (1787), **Matěj** (1796), **Jan** (1796), **Josef** (1805), **František** de Paula (1819), **Josef** (1825), **Jan** Nepomucký (1830), **Jan** Nepomucký (1847), **Josef** (1849); **Magdalena** (1784), **Kateřina** (1789), **Anna** (1789), **Anna** (1792), **Josefa** (1794), **Barbora** (1800), **Josefa** (1803), **Josefa** (1807), **Marie** (1809), **Rosalie** (1811), **Rosalie** (1813).

(Pokračování.)

Hudebníci v starých křestních matrikách hl. farního úřadu u sv. Mikuláše v Praze III.

Farní matriky, nejdůležitější to pramen pro rodopisce, skýtají také jiným badatelům cenný materiál, jako statistikům, sociologům a historikům, zejména historikům umění. Tak sáhl náš lexikograf Bohumír Dlabáč často k matrikám, by si opatřil potřebná data pro svůj „Künstlerlexikon des Königreiches Böhmen“, ovšem nemohl tak činiti soustavně, poněvadž přečtení matrik jen jednoho farního úřadu vyžaduje mnoho času a práce, a není předem zaručeno, že výsledek bude v poměru k vynaložené námaze. Této práce se nelekal prof. Dr. Václav Bartůnek a také uveřejnil zprávy o snubních matrikách 3 farních úřadů pražských v Časopisu společnosti přátel starožitnosti, ovšem jen v jakési přehledné formě. Biskup Dr. Antonín Podlaha se zajímal o umělecká řemesla a vydal obšírné seznamy řemeslníků v Archeologických památkách. Matriky hl. farního úřadu u sv. Mikuláše v Praze III. nesou poznámku, že je celé přečetl konservátor Jan Herain, pátraje po výtvarných umělcích. Poznatků takto získaných použil v četných svých publikacích, kartotheka jeho zůstala jako rukopis v archivu města Prahy. My zde podáváme soupis hudebníků, které jsme našli v křestních matrikách tohoto farního úřadu od r. 1630 do r. 1790; zápisy pozdější až do r. 1815 byly totiž již Dlabáčem excerpovány. Starší zápisy týkají se fary u sv. Václava, na jejíž místo potom v r. 1775 vstoupila nynější fara u sv. Mikuláše.

Rožmitálský učitel a skladatel Jan Jakub Ryba (1765—1815) rozeznává ve svém theoretickém díle 3 druhy hudebníků; jsou to muzikáři, muzikanti a musici. Muzikáři byli lidoví hudebníci, kteří provozovali hudbu po řemeslnicku. Příkrý výrok Rybův o muzikářích (viz článek prof. Adolfa Cmirala v Hudební Revui IX, 1915—1916, str. 5) můžeme zcela právem zmírniti, vzpomeneme-li, že muzikáři náleželi od r. 1677 do svého cechu, řídicího se svým zvláštním cechovním řádem. Cech dbal toho, aby jeho členové byli řádně v hudbě vyučeni, a staral se o ochranu jejich „proti nepořádným a jim a jejich obchodu újmu působícím lidem“ (Liber decretationum 1608 = 821 fol. 183 v Pražském městském archivu při dni 29. X. 1729). Stížnosti „proti fuširům, obzvláště v veřejných bálech, svatbách a hospodách“ vyřídil staroměstský magistrát svými dekrety z 23. srpna 1747 a z 5. května 1749 (Libri decretationum 1613 = 826 fol. 212 a 1614 = 827 fol. 41, tamtéž). Také okolností, že muzikáři se vůči farářům vždy hrdě hlásili k svému řemeslu, svědčí o jistém sebevědomí a o jakési stavovské cti. Titulu „muzikář“ bylo použito i tam, kde je v matrice celý zápis latinský, jen sem tam byl zaměněn názvem „musicus“. K těmto výjimkám zde není přihlíženo, nýbrž řídili jsme se vždy zápisem starším, ponechavše původní název „muzikář“. Teprve r. 1742 mizí název „muzi-

kář“ docela. Patrně úpadek v cechovnictví, jenž zavládl ve 2. pol. XVIII. stol., působil také zhoubně v cechu muzikářů a tím lze vysvětliti onen despekt, s nímž Ryba o těchto hudebnících kol r. 1800 mluvil.

Další 2 kategorie hudebníků, muzikanti a musici jsou v matrikách ztotožňovány, užívát se názoru muzikant v českém textu, názvu musicus v textu latinském. My myslíme při slovu „muzikant“ či „musicus“ vždy na hudebníky instrumentální; jinak ale náš matrikář dává tyto tituly třeba varhaníkům, zpěvákům, kantorům i chorregentům. V těchto případech přidáváme titul, jinde zjištěný v kulatých závorkách s udáním pramene; totéž činíme tam, kde v matrice titul vůbec chybí.

K hudebníkům patří také osoby školské, neboť kantorii fungovali jak na venkově, tak i v Praze jako ředitelové kůru. Zdali tuto funkci zastávali také školní mistři (Schulmeisteri, ludimagistri), nelze všeobecně tvrditi, ale vzhledem k tehdejším poměrům lze předpokládati, že i tito byli hudby znalí. Teprve zavedením tereziánské školní reformy, v Praze od r. 1776, pověřují se, alespoň zde, osoby mimo školu stojící, řízením kůrů.

Konečně jsme do našeho seznamu zařadili i nástrojáře; o mnohých houslařích je známo, že byli také výtečnými houslisty.

Abyste čtenáři snadněji našli jméno, o které se zajímají, seřadili jsme hudebníky, bez ohledu na výše uvedené kategorie, do pořadí abecedního s pravopisem moderním. Jen tam, kde transkripce je pochybná, byl starý způsob psaní ponechán. Rozdílný způsob psaní jednoho a téhož jména na různých místech v matrikách byl vyznačen hranatými závorkami, kdežto kulaté závorky poukazují na pramen jiný.

Ag(a)doni Theodor, (podle Soupisu památek sv. 45., str. IX. a 32: varhanář); syn Theodor * 12. IV. 1683.

Alexius František z Benátek, musicus, (podle Ant. Podlahy „Catalogus collectionis operum artis musicae...“, str. XXIX: violonista a klarinista kostela sv. Víta); děti:

- Terezia Michaelina * 6. X. 1747,
- Anna Barbora Caceilie * 1. II. 1749,
- Jan Václav Michal * 8. VII. 1750,
- Wolfgang Josef Michal * 26. III. 1753,
- Dominik Václav * 4. VIII. 1754,
- Václav František Antonín * 15. IV. 1756,
- Jan Viktorin František * 5. IX. 1759,
- Anna Barbora Kateřina * 24. XI. 1760,
- Josef Václav František * 7. IX. 1764,
- Alžběta Lidmila Františka * 15. IX. 1766,
- Josef František Václav * 2. IV. 1768,
- Martin Josef František Václav * 10. XI. 1773.

Ander Michal, polní trubač; syn František Josef * 1. XI. 1710.

Anthoni Melichar, nástrojář; dcera Maria Anna Eva * 21. III. 1757.

Artman (Hartman, Ortman), varhanář; dítky:

Jeroným * 4. XII. 1661,

Markéta * 27. VI. 1669,

Jiří Vojtěch * 13. XII. 1672,

Johana Judita * 2. V. 1674,

Eva Františka * 23. IV. 1677,

Rozina * 3. III. 1680.

Ast(e)l Václav, musicus; dítky:

Anna Maria Kateřina * 6. VI. 1775,

Barbora * 4. VI. 1777,

Prokop Jan Václav * 5. VII. 1780.

Babák Martin, musicus; dcera

Anna Maria * 18. V. 1787.

Bechyně Martin, muzikář; dcera

Anna Kateřina * 2. IX. 1710.

Bechyně Petr, muzikář; syn

Vojtěch František * 21. IV. 1714.

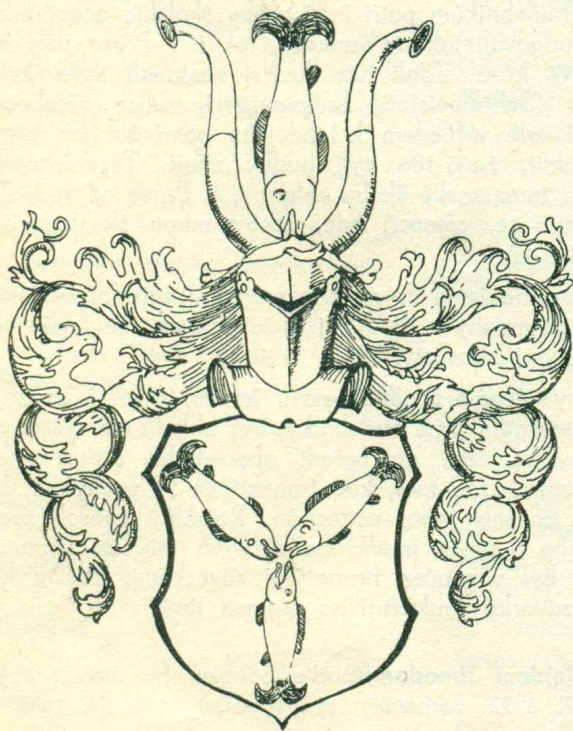
Benna Matěj, muzikář; dcera

Rozalie Kateřina * 4. IX. 1679.

Pokračování.

ZNAKY PRAŽSKÝCH PRIMÁTORŮ PÍŠE A KRESLÍ VLADIMÍR JANOVSÝ

PAVEL KAPR Z KAPRŠTEJNA.

Popis erbu: V červeném štítě 3 kapři přirozené barvy vidlicovitě z hrotů štítu hlavami do středu ležící. Kolčí helm s pokryvadly červenostříbrnými po obou stranách. V klenotě 2 rohy bývolí dělené, pravý nahore stříbrný, dole červený, levý barev obrácených. Mezi rohy kapr přirozené barvy hlavou dolů¹⁾ vyskytuje se též štít modrý²⁾.

Pavel Kapr obdržel tento erb spolu se svými bratry Zikmundem a Jakubem erbovním listem daným ve Vídni (Wien) 10. X. 1565³⁾ a užíval od té doby predikát z Kaprštejna.

Pocházel ze zámožné rodiny pražské, stal se pražským primátorem v r. 1565 v kteréžto funkci byl až do r. 1571.⁴⁾ Z rodiny později obdržel stav šlechtický Jan Kapr, pražský perkmistr v r. 1580.

Částečný rozrod Kaprů na další straně.

DOTAZY

Redakce prosí pp. čtenáře o všechny zprávy o výskytu níže uvedených příjmení v dávno minulé i přítomné době, ať již se jedná o tištěnou literaturu, výpisky z farních matrik, archivů a pod. Došlé zprávy dodáme příslušným zájemcům a sprostředkujeme styk mezi badateli.

Borovička	Kaňok	Salač
Bukvář	Kněžourek	Sekyrka
z Casati	Kocián	Slaba
Cicvárek	Kšára	Šimr
Duda	Kučík	Štěrba ze Štěrbic
Filous	Lábler	Vamberský
Fingerland	Lábek	Vyšín
Fleissig	Myslík	Walter
Holý	Nemanský	Weyr
Janovský	Palivec	Wetzstein
Javornický	Picek	Zalešák
Kadleček	Pilous	Zeman

Redakce dále vyprošuje si zprávy o rodu Bláha (ze Zbraslavska) a o rodu Mašek (před r. 1740 mlynáři v Hlubočepích, snad v Praze i jinde).

¹⁾ Dle erbovního listu z roku 1565. (Uvádí Erben: Die Prim.)

²⁾ Král: Heraldika 347.

³⁾ Král: Die Adel. (B. 287, f 247 p. v.)

⁴⁾ Erben: Die Primatoren s. 28, 31.

⁵⁾ Teige: Zákl. místop. pr.

Hledán jest křestní zápis Johanny Anny Carl (Karl), narozené mezi 1740—1758 na Novém Městě pražském. Táž byla později vdána za Josefa Galluse, ingrossatora Nejv. minc. úřadu.

Koupíme: J. K. Hraše: „Dějiny Náchoda“, 1895, I. díl. — Koupíme almanach „U nás“, sestavený hrab. Zd. R. Kinským, k tisku upravený řed. Leop. Novákem, vytištěný 1933 tiskárnou V. Klemens v Chrudimí n. Cidl., 139 str.

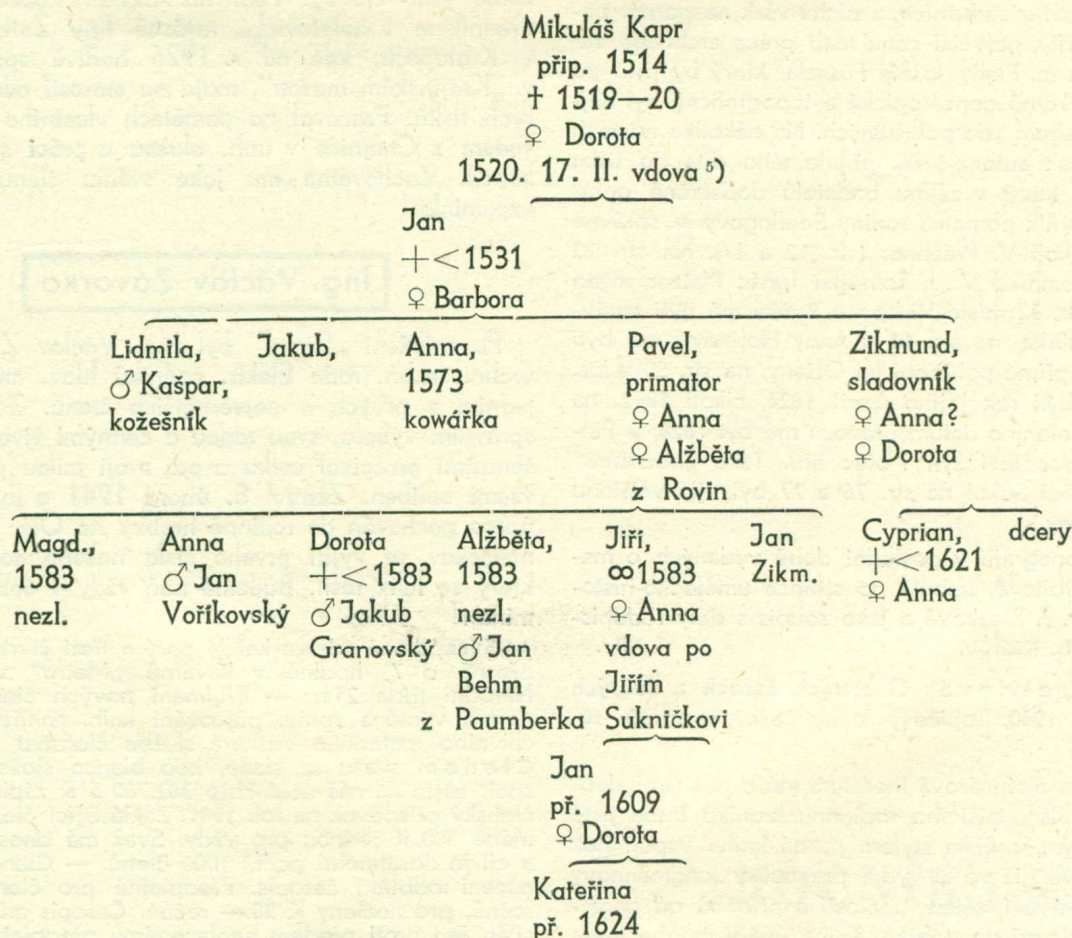
EX LIBRIS vyměňuje MUDr. Frant. Tichý, Lysá n. Labem. — Týž hledá a kupuje archy s vojáky k vystřihování.

Rodová zádruha rodu HOLÝCH (Spolek příslušníků a příbuzných rodu Holých v Praze) byl založen v Praze a jest členem „Svazu“. Prosíme o sdělení mimopražských adres všech žijících osob tohoto jména naší redakci. Rovněž tak vyprošujeme si sdělení mimopražských adres žijících osob jmen Slaba a Vyšín.

SÍŤ DOPISOVATELŮ

Redakce prosí pp. čtenáře, aby se seznámili s dp. duchovními a správci matrik ve svém okolí, vysvětlili jim úkol našeho „Svazu“, vyprosili si od nich svolení k nahlížení do farních matrik a příležitostnému podávání zpráv jiným našim členům. Již dnes můžeme opatřiti čtenářům zprávy z některých far, při čemž jednou pro vždy poznamenáváme, že veškerá služba naší redakce je zásadně vždy bezplatná, a děje se jen členům neb předplatitelům časopisu. K dotazům přikládejte frankovanou zpáteční obálku. — Sídla našich dopisovatelů: Brumov nad Vlárou — Chlumecko nad Cidlinou — Libochovicko — Milešín — Pardubice — Písek — Praha (fara v Týně, sv. Havel, Michle, P. M. Vítězná v Praze III.) — Příbramsko — Unhošť

Částečný rozrod Kaprů z Kaprštejna:

LITERATURA

Michal Sokol: **Malostranský hřbitov**. II. opr. vyd. Praha, 1940. „Klub přátel starého Smíchova“, Praha XVI., tř. M. Brauna 29, s. 79, K 10.—

Malostranský hřbitov v Košířích je jedním z nejpamátelnějších pražských hřbitovů. Jeho původ sahá do r. 1679, kdy byl zřízen prvé jako hřbitov morový, vyhovující svému účelu i za dalších morových epidemií r. 1713/4 a r. 1771/2. Od nového posvěcení r. 1786 se stal společným pohřebišťem Malé strany, Hradčan, Košíř i Smíchova a byl používán až do r. 1884. Pro historika umění je tento hřbitov vysoce zajímavý svými náhrobními skulpturami z doby baroka, rokoka, empiru, romantismu, směru klasicistujícího. Z prací sochařů lze zde jmenovatí výtvarná díla tří generací Platzerů, V. Prachnera, F. X. Lederera, J. Malínského, F. X. Linna, F. Pischelta, Jos. a Em. Maxe, J. Parise a j. Pro heraldiky je tu poměrně autentický pramen náhrobních erbů staré rakouské šlechty, služebně povětšinou dlící na hradě pražském u dvora zač. 19. stol., pro genealoga pak velmi mnoho dat rodopisných rodin hradčanských, malostranských, smíchovských a košířských, zvláště pak také některých našich buditelů.

Sokolova monografie, psaná s entuziasmem, se opírá v popisu a stručných komentářích s rodopisnými daty narození a úmrtí jednotlivými, nikoli však všemi zde pohřbenými, o některé starší autory, dotýkající se tohoto hřbitova ve svých publikacích, méně již z přímých pramenů matričních a zádušních, z nichž však nesporně, pokud byly použity, největší cenu mají práce archiváře zádušního úřadu m. Prahy Josefa Füssela, který by jistě po stránce hodnověrně genealogické a topografické byl nejlepším vykladačem zde pohřbených. Na několika místech vloudilo se pak autoru jinak přijatelného díla do tisku několik chyb, které v zájmu badatelů dodatečně opravujeme. Výtvarník pomníku rodiny Seelingovy je správně F. Pischelt, nikoli V. Prachner (str. 12 a 47). Na str. 22 je autorem pomníku V. J. Tomáška Ignác Platzer místo Roberta. Na str. 32 místo Vincence Buňky má být správně Vincenc Hůrka, na str. 44 u Anny Holínové má být zaznamenáno přímé pohřbení na Olšany, na str. 50 u Jos. Duškové má být rok jejího úmrtí 1824, nikoli 1842, na str. 60 u Marcoloniho datum převozu má být 1828, v Pinakasovské hrobce leží syn i otec atd. Také „neznámé“ hroby, jež uvádí Sokol na str. 76 a 77 byly již většinou všechny zjištěny.

Z jiných monografií v poslední době vydaných o malostranském hřbitově, upoutá po stránce umělecko-historické práce dr. J. Blažkové a jako soupis s daty rodopisnými seznam B. Kšárův. Pv.

Marie Strettiová: **O starých časech a dobrých lidech**. Praha, 1940, Topičovy knihy českých osudů, str. 363, K 60.—

Biografická a memoárová literatura má u nás nyní dobrý kurs. Rodopisce písčícího rodinnou kroniku bude jistě zajímatí pěkným, svěžím stylem psaná kniha vzpomínek Marie Strettiové (již ve 3. vyd.), pravnučky Jungmannovy ve formě vyprávění dětem událostí a příběhů od počátku minulého století do dneška. Kniha uvádí mnoho jmen

životopisných dat předních našich umělců, vědců, buditelů (Stretti, Bendl, Fastr, Nebeský, Sklenářová-Malá, Erben, Syllaba, Krofta, Táborský, Kvapil, Marek, Dostálová, i životopisných dat předních našich umělců, vědců, buditelů (Hilbert atd.) v dobových dokumentech a vzpomínkách. Genealogicky jsou cenné připojené rodokmeny rodiny Jungmannovy (dle Jos. Jungmanna), Strettiovy (13 generací), Jahnovy (9 generací). Připojen i erb Swieteckých z Černčic. Pv.

Pavla Kytlicová: **Rodiče a děti**. ELK, Praha, 1940, str. 320, K 29.—

Opět rodinná kronika, kreslící český život ve Vídni (Wien) na konci minulého věku v kladech ušlechtilé tradice rodinné. Vzpomínkovým pásmem, výraznou dikcí a kulturou slova se čestně řadí po bok knize předchozí, jakož i k nezapomenutelným „Pamětem babičky Kavalírové“.

Pv.

SVAZOVÉ ZPRÁVY

Miloš Fiala

Nar. 17. 5. 1891 ve Volšanech.

Zemř. 28. 11. 1939 v Kralupech nad Vlt.

Miloš Fiala, člen „Svazu přátel rodopisu“, narodil se jako syn učitele a působil jako úředník na býv. Podkarpat. Rusi. V té době uveřejnil „Lidové Noviny“ četné jeho články. Psal též básně. Později stal se úředníkem v holešovické továrně fmy Zátka a bydlil v Kralupech, kde od r. 1926 horlivě spolupracoval v „Krajinském museu“, maje na starosti oddělení starých tisků. Pracoval na pamětech vlastního rodu, původem z Chejnice v unh. okresu a práci svou nedokončil. Zachováme mu jako svému členu srdečnou vzpomínku!

Q

Ing. Václav Závorka

Po založení „Svazu“ byl Ing. Václav Závorka, vrchní techn. rada Elektr. podniků hlav. města Prahy jedním z prvých a nejvěrnějších členů. Zasedaje ve správním výboru, svou radou a cennými životními zkušenostmi prospíval celku a pro svojí milou povahu byl všemi oblíben. Zemřel 8. února 1941 a byl dne 15. února pochován do rodinné hrobky na Olš. hřbitovech, nedočkav se vyjítí prvního čísla našeho časopisu, na který se tolik těšil. Budeme naň vždy v dobrém vzpomínati!

Q

„Svaz“ koná schůze každý první a třetí čtvrtek v měsíci přesně o 7. hodině v kavárně „Metro“ v Praze I., Národní třída 25 n. — Přijímání nových členů, udílení porad, výměna zpráv, půjčování knih, nahlížení do archivního materiálu. Veškerá služba členstvu zdarma. — Členem svazu se stane, kdo bianco složenkou pošt. spoř. zašle na náš účet číslo 302.760 5 K zápisné a 10 K členský příspěvek na rok 1941. Zakládající člen platí nejméně 500 K jednou pro vždy. Svaz má dnes 283 členy a cíl je dosáhnouti počtu 1000 členů. — Členové nejsou nuceni odbírat časopis. Předplatné pro členy K 20.— ročně, pro nečleny K 30.— ročně. Časopis může být zasílán jen proti předem zaplacenému předplatnému.